

CONFERENCE BOOK

ICSAS

2. ULUSLARARASI İLAHİYAT ARAŞTIRMALARI
KONGRESİ

7 - 9 Mart 2025
İzmir
YÜZYÜZE ve ONLINE

ICSAS ACADEMY www.icsasconferences.org

IJAS JOURNAL
ijasjournal.com

www.artdergi.com

IJMHSS
INTERNATIONAL JOURNAL OF
MEDICAL, HEALTH AND SPORT
SCIENCES

ESTD 2022
JOURNAL OF ADVANCES IN ENGINEERING,
ARCHITECTURE AND MATHEMATICS
www.mmmjournal.com

ULUSLARARASI İLAHİYAT
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
www.uluslararasi.org

ISBN: 978-625-5962-37-9

**ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY
MARCH 7 - 9, 2025
İZMİR**

Edited By
Prof. Dr. Dwi Sulisworo

ORGANIZATION
ACADEMY GLOBAL CONFERENCES

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

**TURKEY – Chile – Egypt- Saudi Arabia- Pakistan- Iran- Morocco – Bahrain-
Uzbekistan- Kazakhstan- Netherlands- Argentina- Philippines – Switzerland- Romania-
Thailand- Georgia- Ghana-**

PRESENTATION

Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION

**More than 50 % of paper are presented by participants from maintained countries.
16 papers from Turkey and 22 paper from other countries.**

**Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an
"official assignment letter"**

LANGUAGES

Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

CONGRESS ORGANIZING BOARD

Prof. Dr. Başak Hanedan
Prof. Dr. Hajar Huseynova
Prof. Dr. Dwi Sulisworo
Prof. Zain Musa
Prof. Dr. Sameer Jain
Prof Yakup Babayev
Prof. Dr. Suyatno
Prof. Dr. Hasan Akan
Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi
Assoc. Prof. Dr. Yeliz Çakır Sahilli
Assoc. Prof. Dr. Berna Koçak
Assoc. Prof. Dr. Dhesi Ari Astuti
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran
Assoc. Prof. Dr. Abdülkadir Aydın
Assoc. Prof. Dody Hartanto
Assoc. Prof. Dr. Rungchacadaporn
Assoc. Prof. Nazile Abdullazade
Assoc Prof. Dr. Feran Aşur
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti
Assoc. Prof. Ivaylo Staykov
Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari
Assoc. Prof. Dr. Yasemin Taş
Assoc. Prof. Dr. Yeganə Qəhrəmanova
Assoc. Prof. Dr. Bülent Işık
Assoc. Prof. Dr. Nurkan Yılmaz
Assoc. Prof. Dr. Sevrə Firincioğulları
Assist. Prof. İhwan Ghazali
Assist. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərifxan oğlu
Assist. Prof. Dr. Məhruki Dövlətzadə
Assist. Prof. Dr. Naci Bütükqaracıyan
Assist. Prof. Dr. Songül ATAĞ
Lecturer Mehmet Nuri Ödük
Dr. Fatih İ. Kuşunmaden
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Dr. Dadash Mehravari
Dr. Gültekin Gürçay
Dr. Aynur Əliyeva
Dr. Amaneh Manafidizaji

All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
 Without permission can't be duplicate or copied.
 Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
 Academy Conference–2025 ©

Issued: 25.03.2025
 ISBN: 978-625-5962-37-9

Azərbaycan Respublikası

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Beynəlxalq Əlaqələr üzrə prorektoru

Sayı: 1

Tarih: 02/10/2023

Mövzu: Təşkilat Komitəsi üzvü olmaq haqqında

Məktub

"Təşkilat komitəsi üzvlüyü" mövzusunda məktub

Bildirirəm ki, prof. Dr. Həcər Hüseynovanın "Akademi Global Conference & Journals" Dərnəyi tərəfindən təşkil edilən konfranslarda təşkilat komitəsi üzvü olaraq təyin edilmişdir.

Prof. Dr. Mahirə Nağı qızı Hüseynova
ADPU, Beynəlxalq Əlaqələr Üzrə Prorektor

Filologiya Və Sosial Elmlər Bölməsi

Rəhbərliyinə

ICSAS ACADEMY CONFERENCES
March 7 – 9, 2025
IZMIR

Kongre Bağlantı Linki :

Join Zoom Meeting

<https://us06web.zoom.us/j/88571518350?pwd=fOYazCWBmbAiWrHygjKSjkbbSvotfd.1>

Meeting ID: 885 7151 8350

Passcode: 202224

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER	1	HIRİSTİYAN TEOLOJİSİNİN TEŞEKKÜLÜNDE PAVLOS'UN YERİ VE ÖNEMİ	Prof. Dr., RECEP ÖNAL YL Öğrencisi, Muhammed Berad ÇULHA
		2	ACADEMIC STUDIES IN NORWAY ON ISLAMOPHOBIA AND INTERRELIGIOUS DIALOGUE	Prof. Dr., RECEP ÖNAL
		3	GÜNÜMÜZ TEFSİR MESELELERİ HAKKINDA BAZI TEZLER	Dr. Araştırma Görevlisi Hasan Can ATEŞ
		4	LİBERAL İNSAN HAKLARI KURAMININ ÇÖKÜŞÜ: GAZZE SONRASI DÜNYADA "EVRENSEL" BEYANNAMEYİ SORGULAMAK	Dr. Araştırma Görevlisi Hasan Can ATEŞ
		5	PLANT INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF THE VERSE "THERE IS A GREAT LESSON TO BE LEARNED IN PLANTS" (QUR'AN 26/8)	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER
		6	NEW ACROPOLIS, A NEW AGE RELIGIOUS MOVEMENT	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER
		7	THE RELATIONSHIP BETWEEN RELIGION AND SCIENCE IN THE PRIMARY EDUCATION RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE CURRICULUM OF THE CENTURY OF TURKIYE MAARİF MODEL	Sümeyye Özdoğan Asst. Prof. Dr. Mehmet Yıldız
		8	AN EXAMINATION OF THE PROBLEM OF BELONGING IN WORDS ATTRIBUTED TO SUFIS ON SOCIAL MEDIA	Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Ulu

HİRİSTİYAN TEOLOJİSİNİN TEŞEKKÜLÜNDE PAVLOS'UN YERİ VE ÖNEMİ

Prof. Dr., Recep ÖNAL

Giresun Üniversitesi, onal1975@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2571-9949

YL Öğrencisi, Muhammed Berad ÇULHA

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, mberadculha@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8342-9616

ÖZET

Pavlos Hristiyanlık dininde büyük etkileri olan tarihi bir şahsiyettir. Pavlos yaşamı boyunca inandığı bir doğruda ilerlemiş, çeşitli yolculuklar ve seyahatler yaparak kitlelere hitap etmiştir. İnsanları etkileme konusunda yetenekli olan Pavlos, bir süre sonra kitleler için de önemli bir şahsiyet olmayı başarmıştır. Hz. İsa'nın kendisini tebliğ ve irşad için görevlendirdiğini savunan Pavlos seyahatleri sonucu hitap ettiği kitlelere yeni üstlendiği misyonunu kabul ettirmiş, neticede hem Hristiyanlık tarihi hem de bir bilim dalı olarak Dinler Tarihi açısından önemli bir karaktere sahip olmuştur. Ayrıca içinde bulunduğu duruma göre hareket etmesini de iyi bilen bir karakter olarak ön plana çıkan Pavlos, aktif bir hayat geçirmiş, etkili bir konuşma ve ikna kabiliyeti sayesinde muhatap olduğu kitleleri etkilemeyi başarmıştır. Pavlos'a göre Hz. İsa insanlık için kendisini feda etmiştir. Bu görüş Hristiyan dinine de yerleşmiştir. Öyle ki Hz. İsa Hristiyanlar tarafından kurtuluş için tek yol kabul edilmiş, onsuz bir kurtuluş mümkün görülmemiştir. Bunlar ve benzeri birçok konu Pavlos'un Hristiyanlık içinde önemli bir yer işgal ettiğini ve Hristiyan teolojisinin teşekkül sürecinde aktif bir rol oynadığını göstermektedir. Bu teorik zemin dikkate alınarak hazırlanan bu tebliğde önce Pavlos'un doğduğu ortam, çevresel faktörler, hayatı ve seyahatleri incelenecek, daha sonra onun Hristiyanlık tarihinde ve Hristiyan teolojisi içerisindeki etkileri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Pavlos, Hristiyan, İsa.

1. GİRİŞ

Pavlos Hristiyan tarihinin en önemli karakterlerinden biridir. Hristiyanlığı ve Hristiyan tarihini anlamak için Pavlos'u anlamak ve anlamlandırmak, zihin şemasında doğru bir yere koymak gereklidir. Pavlos Hristiyanlık adına olduğu kadar Dinler tarihi bilim dalı için de önemli bir yere sahiptir. Şüphesiz içinde bulunduğumuz sosyal bilimler sahası ve özelinde din sahasında çalışma yapmak için bu dinler ve onların içerisindeki etki kaynaklarını bilmemiz gerekmektedir (Aydın, 2000, s. 3). Pavlos Hristiyan tarihinde Hristiyanlığın kabul görmüş fikir ve bakış açılarını bir şekilde etkilemiş ve kendine ciddi bir yer bulmuştur. Kendisine yüklediği misyonu zaman içinde çevresine de kabul ettirmiş, hayatını da kendisine yüklediği misyon üzere inşa etmiştir (Aydın, 2000, s. 3).

Çalışmamızın konusu bir tarihi karakter olarak Pavlos ve onun Hristiyan din anlayışına etkileridir. Pavlos, doğduğu ortam, yaşam süreci ve Hristiyanlık üzerindeki etkileri bağlamında incelenecektir. Çalışma esnasında nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup tarihsel dokümantasyon ve söylem analizi teknikleri kullanılacaktır. Hristiyanlık tarihindeki etkisi sebebiyle Dinler Tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Pavlos'u yaşamı, misyonerlik faaliyetleri ve mektupları çerçevesinde Hristiyanlık dinine etkilerini zihnimize doğru konumlandırmak ve anlamak amacı içinde olacağımız bu çalışma bir derlemek şeklinde yapılmaya çalışılacaktır.

Kapsam ve sınırlılıkları açısından; Dergipark sitesinden erişilebilen makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu anlamda tüm makalelere ve yüksek lisans/doktora tezlerine ulaşıldığı varsayılmaktadır.

Çalışmanın evrenini ülkemizde Pavlos hakkında ortaya konan makaleler ve yüksek lisans/doktora tezleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda elde edilen çalışmaları Dergipark sitesinden ulaşılabilen çalışmalar, yüksek lisans/doktora tezleri ve erişilebilen makaleler oluşturmaktadır. Çalışma içerisinde Pavlos hakkında derinine inmeden genel bilgiler verilecek olup, sonuç kısmında Hristiyanlık dinindeki etkileri incelenecek olduğundan bir örneklem belirleme yoluna gidilmemiştir.

Ülkemizde konuyla ilgili Fuat AYDIN'ın "Pavlos Ve Din Anlayışının Yansımaları" şeklinde bir doktora tezi bulunmaktadır. Çalışmada ilk bölümde Pavlos'un hayatından kesitlere yer verilmiş, din anlayışının ve hayatının anlaşılması için etkenlerden bahsedilmiş, ikinci aşamada ise Pavlos'un Hristiyan anlayışında etkide bulunduğu noktalara değinilmiştir. Yine konuyla ilgili Eduart CAKA tarafından yazılmış olan "Pavlos'un Mektupları" isimli yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu çalışma, kendi çalışmamızda da yer verdiğimiz Pavlos'un mektupları kısmında bize katkı sağlamıştır. Çalışmada Pavlos'un mektupları, Pavlos'un Hristiyanlık öncesi ve Hristiyanlık sonrası yaşantısı da yer almaktadır. Ömer Gülen'in Ankara Üniversitesinde 2019 senesinde yazdığı, "Erken Dönem Hristiyan Tarihinde Samsatlı Pavlos'un Yeri" isimli çalışma yine konunuz ile alakalı olan literatür arasında yer almaktadır.

2. PAVLOS'UN HAYATI

Pavlos'un hayatı hakkında net olarak ortaya konabilecek yeterli bilginin olmadığını bu konuda yapılan açıklamalardan görebiliyoruz. Pavlos'un hayatı ile ilgili bilgilerin çoğunluğu mektuplarında ve özellikle Elçilerin İşleri'nde yer almakla birlikte, ona atfedilen sonraki bazı derlemelerde abartılı da olsa birtakım bilgiler bulunmaktadır. İsa'dan 5-7 yıl öncesinden, İsa'dan sonra 10'a kadar aralıkta değişen bir tarih öne sürülmektedir. Genel görüş, İsa'dan sonra 10 yılda ya da bu sürenin ortalarında bir yerde olduğu şeklindedir. 62'de Filemona yazdığı mektubunun bazı nüshalarının 9. bölümünde 55 yaşında olduğu bilgisi bulunmaktadır. Yani onun İ.S. 6-10 civarında doğduğu, 62-67 tarihleri arasında olduğu ifade edilmektedir. Bu konuda kaynaklarda çok farklı bilgiler bulmak mümkündür. Yine doğum yeri, nereli olduğu ile ilgili olarak tartışmalar olmakla birlikte, genel kabule göre Kilikya'dan Tarsuslu bir Yahudi ailenin çocuğu olarak kabul etmektedir. Yani o, Kilikya'nın Tarsus şehridir ve soyu Benyamin ailesine dayanmaktadır. Bu ailenin soyu ise İsrail Kralı Saul'e dayanır (Doğan, 2008, ss. 33-34).

Pavlos İsminin kökünün kendi mektuplarından izahatla Paulos'tan geldiği görülür. Bu isim Roma'da aile ismi olarak kullanılan Paul(l)us'un Yunancasıdır. Petrus'un ikinci mektubunda Pavlos'un ismi Yunanca "Saoulos"tan türeyen "Tanrı'dan ya da Yahveh'ten istenen" şeklinde kullanılmıştır. Pavlos ismini de doğumunda aldığı düşünülmektedir. O dönem iki isim kullanımı yaygındır ve Saul'da o dönemde yaygın olarak kullanılan bir isimdir. (Aydın, 2000, ss. 37-38).

İbranice'deki adının Saul olması da Benyamin kabilesinden, öz bir İbrani olduğunu konusunda delil olarak kabul edilebilmektedir. Ailesinin önceden Filistin'deki Celile'de (Giscala) yerleşmiş olduğu, sonradan Tarsus'a taşındıkları bilinmektedir. Bu yüzden Yahudi Diasporasına ait bir aileden gelme olduğunda şüphe yoktur. Babası Tarsus'ta çadırcılık mesleği yapıyordu ve Pavlos da babasından bu mesleği zamanla öğrenmişti. (Doğan, 2008, s. 34).

Helenistik bir kültür ortamında yetişen Pavlos, İsa'nın çağdaşı olmasına rağmen onunla tanışmamıştır. Hem Roma, hem de Kilikya (Tarsus) vatandaşıdır. İsminin Pavlos olması Hristiyanlığı kabulünden sonradır. (Doğan, 2008, s. 35).

Babasının çadır atölyesi vardı ve maddi durumları orta üstü bir seviyedeydi. Yukarıda belirttiğimi gibi kendisi de bir süre bu işi yapmıştı Pavlos bulunduğu ortamdan nedeniyle Helen Yunan dilini ve Aramca'yı iyi biliyordu. Gnostik anlayış, Helenistik kültür ve Popüler filozofi (yani o zamanda revaçta olan felsefi anlayış) ile yetişmiş, böyle kültürlü bir ortamda büyümüştü. Pavlos'un bir diaspora Yahudisi olduğu, uzun bir askerlik yaptığı, ihtimal ki serbest bırakılan bir Yahudi kölesi olduğu ve uzun askerlik hizmeti sonrasında Roma vatandaşlığını elde ettiği de söylenmektedir. (Doğan, 2008, s. 36).

Pavlos'u ailesi iyi bir eğitim alması için kudüse göndermiştir. Fiziki yapısı itibari ile de iri yapılı, zarif görümlü ve renkli gözlü bir yapıya sahip olan Pavlos, fiziki özellikleri itibari ile de etkileyici yapısını destekler niteliktedir. Azimli ve cesur bir yapıda olduğu belirtilmiştir. Hatta bu yapısıyla Hristiyanlığı Yahudilerin etkisinden kurtararak, bilhassa putperestlerin arasında yayma gayretini, onun tarihte yer almasının en önemli sebeplerinden birisi olarak gösterenler olmuştur. Fakat kendisi ile ilgili bu kadar bilgiye rağmen Pavlos, ailesini öne çıkarmayarak gözden uzak tutmuştur. (Doğan, 2008, s. 36).

Şam vizyonu Pavlos'un hayatındaki kırılma noktası olarak nitelendiriliyor, zira yolda Hz İsa ile karşılaştığını ve Hz İsa'nın "Saul, Saul bana neden zulmediyorsun" diyerek Hristiyanlığa zulmünden dolayı seslendiğini söylemiştir. Bunun üzerine Aziz Ananie tarafından vaftiz edilerek Hristiyan olmuştur. Pavlos'un Şam Vizyonunun İsa'nın doğumundan sonra 33. yılda gerçekleştiği söylenir. Bu esnada takriben 32 yaşlarında olan Pavlos ciddi bir aidiyet hissettiği gerekçesiyle kendisini girdiği bu yola adamıştır. Hatta Pavlos öylesine bir aidiyet duyduğu iddiasında ki, Hz. İsa'nın kendisini elçi olarak seçtiğini söylüyor ve tüm ömrünü İsa'nın adını yaymaya ve yeni girdiği dini duyurmaya harcıyor. (Doğan, 2008, s. 36).

Tam üç yıl Arabistan taraflarında kendini inziva hayatına adayan Pavlos Buradan tam bir Havarî olarak çıkmış ve 32-35 yılları arasında Şam civarında üç yıl irşad faaliyetlerinde bulunmuştur. Şam'da giriştiği bu yeni dini hareket Pavlos'un Pavlos olmasında ciddi bir öneme sahip olmuştur. Aynı zamanda bu vizyon, Hristiyanlık için de bir milat olarak kabul edilebilmektedir. (Doğan, 2008, s. 37).

Pavlos, ilk defa İ. S. 42 yılında yeni dini anlatmaya Antakya'da vaaz ederek başlamıştır. O sıralarda 35 yaşlarında olduğu söylenmektedir. Kendisinin yeni dine giriş tarihinin bir dönüm noktası olmasını o,

bir başka şekilde açıklamıştır. Pavlos kendisini özellikli bir insan olarak görmekte ve “daha annesinin rahimindeyken Tanrı tarafından bu görev için seçilip görevlendirildiğini” ifade etmektedir. (Doğan, 2008, s. 37).

Önceleri çok iyi bir Yahudi iken Hristiyanlara çok eziyet çektiren Pavlos için Şam Vizyonundan sonra Yahudi geçmişi ile çatışma başlamıştır. Bundan sonra Pavlos’un iki haftalığına Petrus’la tanışmak amacıyla Kudüs’e gittiği, bazı kaynaklarda ise Piskoposluğunun 3. yılında (İ.S. 35) Kudüs’e geldiği, burada gün kaldığı ve buraya bazı havariler ile Simon, Petrus ve Yakup’la tanışmaya geldiği söylenmektedir. Bundan sonra Kudüs’ten Suriye’ye oradan da vatanı Kilikya’ya gittiği ve buralarda irşad faaliyetinde bulunduğu belirtilmektedir. (Doğan, 2008, s. 38).

Pavlos’un müjde diye ifade ettiği İsa’nın mesajını, ona iman etmeyi, diyar diyar gezerek anlatmaya devam ediyordu. Arkadaşları ile beraber Pavlos amacı kapsamında işkenceler gördü ve yer yer taşlandı. Pavlos hiç yılmadı. Baskıların birçoğundan da Roma vatandaşlığı sayesinde kurtuldu. Zeki bir insan olduğu söylenir. Nitekim yargıç sadece ona has olarak yüz yüze suçlu ile konuşma anlayışını başlatmıştır.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 16/33-1,17/1-34) Pavlos, Atina ve Korint’te havralarda üç Şabatta bilginlerle tartışmalar da yapmıştır. Pavlos’un bir ara Efes seyahatinde heykel yapılmasına karşı çıkması ve heykel yapanlarla mücadeleye girişmesi ortalığı büsbütün karıştırmıştır. O dönemin en parlak yerlerinden olan Efes ziyaretinde oranın ileri gelenlerine karşı yaptığı konuşmada, kendisinin İsa’nın manevi mirasını anlatmakla görevli olduğunu ve buna sahip çıkmaları gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca oradakilere yaptığı etkili konuşmalarıyla kendi anlattıkları konusunda ayrılığa düşmemelerini de öğütlemiştir. (Doğan, 2008, s. 39).

3. PAVLOS VE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ

3.1. Birinci Misyonerlik Yolculuğu

Şam vizyonundan sonra Bir süre sessiz kalan Pavlos daha sonra Gentilere tebliğ yapmak üzere kendi tabiri ile göreve çağrılacaktır. İlk olması anlamında bu Vizyon Pavlos için de çok önem arz etmektedir zira bu onun adeta bir şeyler ortaya koyabilmesi ve kendini ispatlaması için bir sınav niteliğindedir. Dikkat çeken bir diğer nokta da Barnaba’nın Antakya kilisesinde önemli bir konumda oluşudur. Luka’nın ifadelerine göre aslında Kutsal Ruh, seçme işlemini yaparken Pavlos’tan önce Barnaba’nın ismini zikretmiş ve çağırmıştır.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 13/2) Fakat ikinci yolculuğunda Pavlos, çok basit bir nedenden dolayı Barnaba ile ayrılmış ve Barnaba, Resüllerin İşleri’nde başka hiçbir yerde zikredilmemektedir. Bu anlamda Pavlos’un Barnaba’yı hedefe giden yolda kullanmış olabileceği sonucuna ulaşılabilmektedir. (Caka, 2009, s. 28).

Luka bu yolculuğun tarihi ile ilgili olarak herhangi bir tarih vermezken, Araştırmacılar tarafından farklı tarihler üzerinde durulmaktadır. Tüm bu tartışmalara nazaran, yolculuğun M. S. 46-50 yılları arasında gerçekleştirildiği söylenebilmektedir.(Turan, 2006, s. 96). Pavlos bu esnada arkadaşları ile beraber Antakya’daydı. Antakya’daki kilisenin İsa zamanından kaldığını ve Pavlos’un oraya Barnaba tarafından çağrıldığını veya davet edildiğini söyleyebiliriz. Bu Antakya’nın konuyla ilgili önemini bizlere sunmaktadır. Çünkü Luka’ya göre inananlara ilk olarak Antakya’da Hristiyan denilmiştir (Elçilerin İşleri, t.y., v. 11/26). Pavlos’un bu ilk misyon yolculuğunun yaklaşık üç yıl kadar sürdüğü söylenebilir. (Caka, 2009, s. 28).

Luka'nın anlatımına göre, Kutsal Ruh ayırdığı görev için Antakya'da bulunan Pavlos ve diğer inananlara, Barnaba ve Pavlos'u çağırdığını söylemektedir. Bunun üzerine de ikisi yolculuğa çıkmışlardır.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 13/1-3) Yanlarına Yuhanna'yı da alarak, Kıbrıs'a gidip oradaki faaliyetlerine başlamışlardır. Burada iki önemli nokta dikkat çekmektedir. Birincisi Kıbrıs'ta bir Yahudi topluluğunun olması ve Pavlos'la Barnaba'nın faaliyetlerini havralarda sürdürmeleridir. İkincisi de Vali Sergius'un Pavlos'a yakınlığıyla tanıtılması ve inanma eğilimi gösterdiğinin anlatılmasıdır. Bu noktada bir büyücü anlamına gelen Baryeşu olan ve ismi Elimas olan bir Yahudi tarafından onun inanmasını engellenme çabası Pavlos'un gösterdiği mucize sayesinde bertaraf edilmiş ve böylece Vali inanmıştır.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 13/13-15) Luka burada Pavlos'un hikayelerini anlatırken işin içine mucizeler ve olağanüstülüklerle de eklentiler yapmıştır. Bu da dikkat çekici bir diğer husustur. (Caka, 2009, s. 29).

Luka, Pavlos ve Barnaba'nın Kıbrıs'taki faaliyetlerini aktardıktan sonra devamında onların Antakya'ya gidip faaliyetlerini orada da sürdürdüklerini anlatmaktadır. Perge'de Yuhanna'nın ayrılıp Kudüs'e geçtiğini, Pavlos ve Barnaba'nın Antakya'ya geçtiklerini belirtir. (Caka, 2009, s. 29).

Pavlos'un en çok tekrar edeni, her gittiği yerde halkı kendinden geçirip onlara etkileyici bir konuşma yaptıktan sonra tabiri caizse orda isyana sebep olup uzaklaştırılmasıdır. Konya yolculuğu da bundan farklı olmamıştır. Burada önemli olan bir husus da Pavlos'un ortaya koyduğu mucizelerdir. Konya'dan Listra'ya giden ikili yine faaliyetlerinde başarılı olurlar ve mucize gerçekleştirirler. Öyle ki halk onları Tanrı olarak görmeye başlar ve Barnaba'yı Zeus'a, Pavlos'u de Hermes'e benzetirler. (Caka, 2009, s. 29)Yahudiler bu başarıyı yine kıskanıp rahatsızlık duyarak Barnaba ve Pavlos'u linç etmiş, onlar da bunun üzerine Derbe'ye geçmişlerdir. Luka'ya göre Derbe'den sonra ikili bu sefer gittikleri yerlerden Antakya'ya gemi ile dönmüşlerdir. Luka, yaşadıklarını öğrencilere ve inananlara anlatarak Antakya'da bir süre kaldıklarını belirterek, Pavlos'un bu birinci misyon yolculuğunu bitirmektedir. Bu yolculuk sonrası geride birçok kilise bıraktığı düşünülür, 'Pavlos'un iki temel prensibi olduğu belirtilir. Bunlar, "kurtarıcı Mesih anlayışı" ve "kurtuluşun yasa aracılığıyla değil, Mesih aracılığıyla" olacağı hususlarıdır. (Caka, 2009, s. 30).

3.2. İkinci Misyonerlik Yolculuğu

Pavlos birinci misyon yolculuğundan başarı ve ciddi bir etki ile ayrılmıştır.Gittiği her yerde ciddi bir etki bırakan Pavlos başarısının nişanesi olarak Kudüs konsilini ortaya koymuştur. Daha sonra da yol arkadaşı Barnaba ile İkinci misyon yolculuğuna başlamışlardır. Havariler konsilinden büyük motivasyon elde eden Pavlos ve Barnaba, yanlarına Yahuda ile Silas'ı da alarak Antakya'ya dönecek ve belli bir müddet orada kaldıktan sonra ikinci misyon yolculuğuna çıkacaklardır.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 15/22-35) Pavlos'un bu ikinci misyon yolculuğu, kendisinin ve Barnaba'nın ayrılmasıyla başlamaktadır. Buna göre Pavlos, kendilerini daha önce yarı yolda bırakmış olan Markos'u yanlarına götürmek istemiyordu. Luka'nın anlattığına göre, Barnaba bu konuda ısrar edince aralarında bir anlaşmazlık çıkmış ve Barnaba, yanına Markos'u da alıp Kıbrıs'a doğru yelken açmıştır. Böylece ikisi ayrılmış ve Pavlos, Silas'ı da yanına alarak Suriye ve Kilikya'daki misyonlarına başlamıştır. Ancak, burada diğer bir sorunla karşılaşmaktayız. Zira Luka'nın ifadesine göre, Yahuda ile Silas Antakya'da belli bir süre kaldıktan sonra Kudüs'e dönmüşlerdir. Buradaki, Pavlos'un Silas'ı seçip yola koyulduğu ifadesi de, Luka'nın daha önce vermiş olduğu bilgi ile çelişmektedir. Ayrıca, kendisine en çok yardım eden Barnaba ile çok basit bir nedenden dolayı ayrılmış olması, tatmin edici bir sebep olmamaktadır.

Galatyalılar'a göndermiş olduğu mektubunda Pavlos, bu konuya da değinmekte, fakat Luka'nın zikretmiş olduğu sebepten daha farklı ve aynı zamanda daha mantıklı bir sebep aktarmaktadır. Buna göre, Petrus Antakya'ya geldiğinde Pavlos'u desteklemiş, fakat belli bir müddet sonra, Kudüs'ten gelen bazı insanlarla birlikte Petrus, Yahudilerle beraber zaman geçirmeye başlamıştır. Sonunda da Barnaba da Petrus gibi Gentile'lerden uzaklaşmıştır. Nitekim Pavlos, her ikisini de "iki yüzlülükle" suçlamaktadır. Pavlos'un mektuptaki konuşmalarından anlaşıldığı kadarıyla, böyle bir ayrılış ve tartışmanın nedeni Tanrısal hukuk ile alakalı olabilir. Pavlos ve Luka'nın bu olayla ilgili aktardıklarından başka, Pavlos ve Barnaba'nın ayrılışıyla ilgili çeşitli teori ve fikirler de mevcuttur. Zira Barnaba ikinci misyon yolculuğuna kadar, yani yaklaşık 11 sene boyunca Pavlos'un adeta sigortası ve kalkanı konumundaydı. (Caka, 2009, s. 31).

Pavlos bu olayların üzerine hem kendini ispatlamış, ayakları yere bir başına daha sağlam basmaya başlamış hem de eski kiliselerini ziyarete başlamıştır. Bu bağlamda o, Antakya, Kilikya ve Suriye bölgelerinden başlayarak geniş bir coğrafyayı ziyaret edecek (Gündüz, 2019, s. 66) ve aşağıda da anlatılacağı üzere Filipi, Selanik, Korint, Atina gibi şehirlerde de yeni kiliseler kuracaktır. (Caka, 2009, s. 31).

Luka, burada kendilerinin bu yolculuktaki amaçlarını da dile getirmektedir. Buna göre Pavlos, Silas ve Timoteus, kent kent dolaşarak Kudüs'teki havarilerin almış oldukları kararları inananlara iletiyorlardı.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 16/1-5) Luka'ya göre, yolculukları esnasında kendileri, Kutsal Ruh tarafından yönlendiriyorlardı. Kutsal Ruh'un misyonlarını yönlendirmesi ve kontrol etmesi, Resüllerin İşleri'nde çok açık bir şekilde anlatılmaktadır. Kutsal Ruh, onların Asya ilinde misyon faaliyetlerinde bulunmalarını istemediğinden onlar Troas'a, yani Çanakkale'ye doğru ilerlemişlerdir. Burada da, Pavlos'a bir adam görünüp yardım etmeleri için onları Makedonya'ya davet etmiştir. (Elçilerin İşleri, t.y., v. 16/6-10)(Caka, 2009, s. 31).

Oradan Makedonya bölgesine geçen Pavlos ve yanındakiler, Neapolis, Filipi, Amfipolis, Apollonia, Selanik, Veria, Atina, Korint gibi şehirlere de giderek misyon faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 16/1-18/17) Bu yolculukta en uzun süreyi Korint şehrinde geçirmişlerdir. Yaklaşık on sekiz aylık bir süreden bahsediyoruz. Bu yolculuğunda, Pavlos'a dair bir diğer önemli nokta Yahudilerin şikâyetleri üzerine Vali Gallio'nun önünde mahkemeye çıkarılması ve ilk kez hapse atılmasıdır.Pavlos Makedonya'dan Efes'e geçip faaliyetlerine devam etmiştir.(Caka, 2009, s. 32).

Sonradan Efes'ten Filistin'e geçen Pavlos, oradan da Kudüs'te kısa da olsa bulunduktan sonra, Antakya'ya dönmüş ve böylece ikinci misyon yolculuğunu tamamlamıştır. Araştırmacılara göre, Pavlos'un ikinci misyon yolculuğu yaklaşık iki senelik bir sürede gerçekleşmiştir. (Gündüz, 2019, s. 67) Pavlos bu yolculukta öncekine nazaran, daha geniş bir coğrafyayı gezmiş ve Adriyatik denizine yaklaşarak adeta Roma kapılarına dayanmıştır. (Caka, 2009, s. 33).

3.3. Üçüncü Misyonerlik Yolculuğu

Pavlos Antakya'ya ikinci misyonerlik faaliyetini bitirince dönecek ve orada kısa bir süre geçirdikten sonra da üçüncü misyon yolculuğuna çıkacaktır. Resüllerin İşleri'nin yazarı Luka, Pavlos'un üçüncü misyon yolculuğunu 18. bölümünün son kısmına doğru anlatacaktır ve Pavlos'un Roma'daki faaliyetleriyle bitirecektir. İlk olarak Galatya bölgesinden yolculuğu başlayan Pavlos, Frikya'da

faaliyetlerde bulunduktan sonra, Apollos isimli bir Yahudi ile Efes'e geçmektedir. İlk önce Pavlos daha önce kurmuş olduğu kiliseleri de ziyaret etmiştir ki bu, aynı zamanda onun bu misyon yolculuğunu gerçekleştirmedeki amacını anlatmaktadır. Diğer bir amacı da, kurduğu kiliselerde çıkan karışıklıkları ve sıkıntıları engellemektir. Apollos'a gelince, onun Kutsal Yazılar'ı çok iyi bildiğini ve Priskilla ile Akvila'nın da yardımıyla Pavlos'un yaydığı teolojiyi öğrenip çokça faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir. Luka'ya göre Pavlos Efes'te epeyce zaman geçirmiş ve önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Zira Efes çok önemli bir şehir olup orada yaşayan inananlar da Pavlos'un yaymakta olduğu müjdeyi değil, vaftizci Yahya'yı ve görüşlerini biliyor ve inanıyorlardı. Yine Luka'ya göre Pavlos burada mucizeler ve olağanüstülükler göstermiştir. Yahya ile Pavlos'un teolojileri arasında ciddi farklılıklar vardır. Pavlos'un burada yaklaşık iki yıl kadar faaliyetlerde bulunduğu ifade edilmektedir. Efes'te belli bir başarıyı sağlayan Pavlos, Makedonya ve Ahaya'dan geçerek Kudüs'e gitmeye karar vermiş ve yardımcılarını görevlendirdikten sonra Asya ilinde bir süre daha kalmıştır. Luka, Pavlos'un Efes'te olduğu sırada bir kargaşanın çıktığını ifade etmektedir. Buna göre faaliyetlerde bulunan Pavlos, Tanrı'ların heykellerini satan kuyumcuların işlerini sekteye uğrattığı gerekçesiyle bir kargaşa yaşanmıştır. (Gündüz, 2019, s. 73)

Karışıklık bitince önce Makedonya'ya sonra Yunanistan'a geçmiştir. Burada yaklaşık üç ay kadar kaldığı belirtilmiştir. (Elçilerin İşleri, t.y., v. 20/1-3) Yunanistan'dan da Suriye'ye geçmeyi düşünmüştür, fakat Yahudilerin kendine tuzak kurduğunu öğrenince Makedonya'ya geçerek, oradan Kudüs'e gitmeye karar vermiştir. Arkadaşlarıyla beraber deniz aracılığıyla Troas'a gitmiştir. Oradan da Assos'a ve Midilli'ye, Sakız Adası ve Millet'e geçerek Kudüs'e gitmek için acele ettiği anlaşılmaktadır. Millet'te duraklayan Pavlos, Efes kilisesi önderlerini yanına çağırarak kendilerine son öğütlerini vermiş ve Kudüs'e yolculuğu öncesinde Efes kilisesi ihtiyarlarına veda etmiştir. Onlarla veda ettikten sonra, Kudüs'e gitmek üzere yola çıkan Pavlos, deniz yoluyla birçok yere uğramış ve bazı faaliyetlerde bulunmuştur. Pavlos, Kudüs'e dönmek suretiyle üçüncü misyon yolculuğunu tamamlamıştır. (Gündüz, 2019, s. 73)

Pavlos'un Kudüs'e varmasıyla üçüncü misyon yolculuğu sona ermiş ve orada tutuklanarak bundan sonraki zamanı Roma'da geçirmiştir. Tutuklanması ile ilgili bilgi sadece Luka'da geçmektedir. Anlatıma göre Pavlos, yardım götürmek için gittiği Kudüs'e faaliyette bulunmak üzere arınma törenlerinde sinagoga girmiş, ancak Asya 'dan gelen kimi Yahudiler Pavlos'u tanıdı ve halkı kışkırtmışlardır, bu olayın üzerine sinagogda kavga çıkmış ve Roma askerleri tabur komutanı durumu yatıştırmak için olay yerine gitmiş ve Pavlos'u tutuklayıp kaleye göndermiştir. (Elçilerin İşleri, t.y., v. 21/27-36) Fakat Pavlos kaleye girmeden önce komutandan izin alarak toplanan halka bir konuşma yapmıştır. Luka'nın anlatımına göre Pavlos bu konuşmasında önündeki halka Hz. İsa'nın kendine yüklediği misyondan bahsetmiştir. Pavlos'un Kudüs'e varış tarihi M.S. Mayıs 57. yılına tekabül etmektedir. (Gündüz, 2004, s. 74)

Daha sonra halkı nefret ve kine sürüklediği söylenen Pavlos'un kırbaçlar eşliğinde yargılanması kararı çıktığı belirtiliyor. Buradan da Roma vatandaşı olduğunu söyleyerek kurtuluyor. Yetkililerden bunun haberini alan komutan, Pavlos'u Yüksek Kurul'un önünde çıkarmaya karar vermiştir. Görüldüğü üzere Pavlos kökenini ve vatandaşlığını yerine ve duruma göre kullanmıştır. Kaleye girmeden önce halka konuşma yaparken Yahudi olduğunu söyleyen Pavlos, Ceza alacağı sırada ise Roma vatandaşı olduğunu söylemektedir. Pavlos kurulda uyanı bir hareketle ortalığın karışmasına sebebiyet verecek bir

konusma yapmıştır ve kurul herhangi bir sonuca varamadan dağılmıştır. Halk buna sinirlenir ve Pavlos’a pusu kurup öldürmeye yemin ederler ancak Pavlos bundan da kız kardeşinin oğlu sayesinde kurtulur. Pavlos’un bir Romalı olduğunu öğrenen komutan, kendisini Yahudilerin öldürme planlarından kurtarmak için, birkaç yüz askerin eşliğinde Pavlos’u Sezariye’deki Vali Feliks’e gönderir. Feliks de Pavlos’u yargılamak üzere ilk olarak neyle suçlandığını öğrenmek için Yahudileri de çağırarak ve Feliks’in önünde Yahudiler ile Pavlos karşı karşıya gelecektir.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 23/23-55) Feliks’in önünde Yahudilerin önde gelenleri, Başkahin Hananya ile Tertullus isimli bir hatip suçlamalarını yaptıktan sonra Pavlos suçlamalara yanıt verecektir. Burada dikkat çeken önemli bir nokta Pavlos’un, konuşmasını yaptığı sırada kelimeleri ustalıkla seçmesi ve hem Yahudiliğe hem de yeni “tarikata” riayet eder gibi bir görüntü sergilemiş olmasıdır. Luka, Feliks’in Pavlos’a iyi davrandığını ifade eder, fakat Vali’nin görevi fazla sürmeyecek ve yerine Porkius Festus geçecektir. (Caka, 2009, s. 36)

Luka’nın anlattığına göre, Yahudilerle Festus’un ilişkisi daha iyidir. Yahudiler Festus’tan, yargılanmak üzere Pavlos’u Kudüs’e getirilmesini talep ettiler, ve tuzak kurarak öldürme planları kurguladılar. Fakat Pavlos, Kudüs’e götürülme olayına karşı çıkarak Festus’a, Romalı olduğunu hatırlatıldı ve Sezar’dan yargılanmak istediğini belirtildi. Danışma Kuruluyla istişare ettikten sonra, Festus, davanın Sezar’a iletilmesine karar verecektir. Olaylar henüz sıcakken, Vali Porkius Festus’un ziyaretine Yahudiliği ve törelerini bilen Kral Agrippa ile Berniki gelecektir. Festus da Kral’a hadiseyi açıklar ve İmparatora, konu ile ilgili ne yazabileceği konusunda danışır. Bunun sonucunda ise, Agrippa’nın da isteği üzerine Pavlos bir daha savunma yapar.(Elçilerin İşleri, t.y., v. 25/13-27) Savunmasında kendisinin daha önce Ferisi mezhebine bağlı, samimi bir Yahudi olduğunu ifade eder ve yeni çıkan İsa taraftarlarına karşı birçok şey düzenlediğini de vurgular. Nihayetinde Pavlos Luka eşliğinde Roma’ya gönderilir. Keza kendisi de Roma’ya gitmek istediğini belirtmiştir. Kanıt olarak da M.S 56-57 Yılında Roma’ya yazdığı mektup gösterilir.(Caka, 2009, s. 36)

Roma’ya deniz yoluyla gitmeye karar veren yetkililer Pavlos’u dinlemeyip denize açılmışlar ve 14 gün orada mahsur kalmışlardır. Karaya oturduklarında ise Malta’da olduklarını öğrendiler. Luka’ya göre Pavlos yolda ve Malta’da Mucize göstermiştir.Pavlos ve diğerleri Malta’da yaklaşık üç ay kaldıktan sonra Roma’ya doğru yola çıkarlar. Bazı yerlerde durakladıktan sonra, Roma’ya varırlar ve Luka’dan anlaşıldığı kadarıyla Pavlos’a, bir askerin gözetiminde yalnız başına Roma’da kalmasına izin verilir. Pavlos’un Roma’ya varış tarihi M. S. 60-61. yılına tekabül etmektedir.(Gündüz, 2004, s. 78) Yaklaşık dört yıl kadar sürdüğü düşünülen bu üçüncü misyon yolculuğu Pavlos’un, Korintliler’e mektup ve Romalılar’a mektup gibi en önemli mektuplarını yazdığı misyon yolculuğudur. Ayrıca, tutuklu olarak Roma’da kaldığı sırada mektuplar yazdığını ve bu mektuplara da “hapishane mektupları” denildiği bilinmektedir. (Caka, 2009, s. 37)

Luka’nın dediğine göre Pavlos yaptığı faaliyetlere ara vermemiş ve burada da devam etmiştir. Her ne kadar İmparator Nero kendisine işkence etse de Kendince irşad faaliyetlerinden geri durmamış ve devam etmiştir. Pavlos’un ölümü ilgili de net bir bilgi olmamakla beraber genel iddialar M.S 29 haziran 67. Yıl üzerinde yoğunlaşmıştır.(Gündüz, 2019, s. 85) Şam’da Vizyon ile başlayan bu uzun ve meşakkatli öykü, Ostia’da Pavlos’un başının kesilmesi ile son bulmuştur.(Gündüz, 2019, s. 86)

4. PAVLOS'UN MEKTUPLARI

Hristiyanlıkta, ilk bölünmenin gerçekleştiği İS. 50-60'lı yıllar arasında Pavlos, mektupları aracılığıyla Yahudi geleneğini Helen dünyasına yaklaştırarak Tevrat geleneğiyle Hristiyanlık arasındaki ilk geleneksel kopuşun başlamasına öncülük eder. Küçük Asya, Pavlos'un misyon çalışmaları açısından Hristiyanlığın yayılmasına müsait bir yerdir. Kudüs'ten sonra Antakya'da kümelenmeye başlayan Hristiyanlar buradan Helen dünyaya yayılır. Pavlos Barnabas'la birlikte Antakya cemaatinin büyümesine katkı sağlar. (Elçilerin İşleri, t.y., v. 11/25) Sonra misyon faaliyetleri için Kıbrıs, Pamfilya, Konya, Listra, Derbe, Friky, Galatya, Selanik, Atina, Korintos ve Asos'ta bulunarak, İsa öğretisini bu bölgelerde yayar. Pavlos bu kentlerde yaşayan insanların, eğitimlerini, kültür seviyelerini ve gündelik yaşamlarını nasıl sürdürdüklerini bilerek davetini buna göre yapar. O iyi bir Yahudi eğitimi yanında (Elçilerin İşleri, t.y., v. 5/34), Yunan dilini ve felsefesini de bilen biri olarak konuşur. Yunanlıların bilgi ve felsefeyle olan tanışıklıkları, Pavlos'un İncil anlatımını kolayca anlamalarını sağlar ve bu durum Hristiyanlığın bu bölgede hızlıca yayılmasına etki eder.

Pavlos bir yandan ortaya teolojik görüşler koyarken aynı zamanda bir yandan da İsa'yı koruyan görüşlerini insanlara aktarmaktadır. Felsefi, psikolojik ve etkileyici bir dili vardı . Romalıları yazdığı mektupta, Yahudi ve Yunanlıların kurtuluşu için 'imanın' yeterli olduğunu söyler. Bir Hristiyan'ın Yunan din ve felsefesiyle ilgili yazdığı ilk apolojik ifadeler ona aittir. "Çünkü Tanrı'yı bilmelerine karşın, O'nu Tanrı olarak yüceltmediler. Tam tersine tasarılarında boş savlara kapıldılar ve anlayıştan yoksun akılları kapkaranlık oldu. Bilgelik tasarlarken akılsızlığa sürüklendiler. Ölümsüz Tanrı'nın yüceliğini ölümlü insanla, kuşlarla, dört ayaklı yaratıklarla ve sürüngenlere benzer şeylerle değiştirdiler." (Romalıları Mektup, t.y., s. 1. 21-23) Onlar böyle yapmakla Tanrı tarafından cezalandırılarak, eşcinsel ilişkilere ya da her türden kötülüğe yönlendirildiler. (Romalıları Mektup, t.y., s. 1. 26-32)

Pavlos devamında Yahudileri kendilerine inen yasaları uygulamamakla eleştirir (Romalıları Mektup, t.y., s. 2. 1-16). Yunanlıların ve Yahudilerin, Günahtan arınmaları ve kurtuluşa ermeleri için İsa Mesih'e iman etmelerini söyler. "Tanrı bir olduğuna göre sünnetlileri de sünnetsizleri de imanlarından ötürü doğrulukla donatacak. Bu ne demektir. İman yoluyla ruhsal yasayı geçersiz mi kılıyoruz. Hiçbir zaman. Tam tersine, ruhsal yasayı pekiştiriyoruz." (t.y., s. 3. 30-31). Pavlos, beklenen kişinin olumsuz simgesi olarak Âdem'i tanıtır. Onun anlatımında, Âdem'i günahın simgesi, İsa'yı da iyiliğin ve günahtan kurtuluşun simgesi olarak tanıtır. (Romalıları Mektup, t.y., s. 5. 12-19) vaftiz insanı İsa ile bir yapar. Pavlos, Yahudi yasasının, belirli bir süre için geçerli olduğunu ve vaftiz olmuş bir Hristiyan'ın İsa'yla birleşip bu süreçten kurtulacağını belirtir (Romalıları Mektup, t.y., s. 7. 1-6).

Sünneti Yahudi geleneğine sokan da Pavlos'tur: "İnsan ruhsal yasanın saptadığı işler olmaksızın, salt iman ederek doğrulukla donatılır düşüncesi üzerinde duruyoruz. Yoksa Tanrı yalnız Yahudilerin Tanrısı mı? Ulusların da Tanrısı değil mi? Hiç kuşkusuz ulusların da Tanrısıdır. Tanrı bir olduğuna göre sünnetlileri de, sünnetsizleri de, imanlarından ötürü doğrulukla donatacaktır." (Romalıları Mektup, t.y., s. 3. 28-30) O, geleneğin karşısına imancılığı koyarak, bir dinin gündelik pratiklerini görmezden gelir. Pavlos İsa'nın yokluğunu, 'biz daha

günahlıyken, Tanrı bizim yerimize öldü' diyerek teolojik bir içeriğe dönüştürür. (Romalıları Mektup, t.y., s. 5. 6-11).

'Korintoslulara I. Mektupta' kilise içindeki farklı yorumlar hakkında konuşur. "Her biriniz, 'ben Pavlos'a bağlıyım' ya da 'ben Apollos'a bağlıyım, ya da 'ben Kifas'a bağlıyım, ya da 'ben Mesih'e bağlıyım' yolunda konuşuyormuşsunuz." (1. Korintliler, 2022, s. 1. 22) Pavlos cemaate sinirlenir, Mesih inancında hep beraber mutabık olmalarını söyler. İsa'nın bilgisizleri yücelttiğini belirterek, Yahudilerin belirti istemelerini, Yunanlıların da bilgi peşine düşmelerinin onları sadece oyaladığını, İsa'nın ise sıradan insanları inançla tanıştıran onları üstün kıldığını anlatır(1. Korintliler, 2022, s. 1. 20/31). Bilgece iddiaların boş olduğunu kendi söylediklerinin de tabiri caizse İsa'nın söyleri olduğunu söylemektedir.(Turan, 2006, s. 92)

Pavlos, başka Tanrılara yapılan sunular hakkında konuşurken: "Tek Tanrı'dan başka Tanrı olmadığını biliriz. Her şeyin kendisinden olduğu Baba. Ve tek Rab olarak İsa Mesih vardır. Her şey onun aracılığıyla oldu" der. (1. Korintliler, 2022, s. 8. 4-6) Buradan da Pavlos'un İsa'yı Tanrı değil de daha ziyade bir aracı gibi gördüğü şeklinde yorumlar yapılabilmektedir.Pavlos Galatyalılara mektubunda biraz daha sert bir dil kullanmıştır. Kendisi Sünnetsizleri hedef alarak muhatap tutmuştur. (Galatyalılara Mektup, 2022, s. 2. 7-8) Kendisinin sünnetsizler arasına gitmesinin, Yakup, Petrus ve Yuhanna tarafından onaylandığını yazar. (Galatyalılara Mektup, 2022, s. 2. 9) Daha sonra Petrus'u ve Barnabas'ı ikiyüzlü davranışları sebebiyle suçlar. (Galatyalılara Mektup, 2022, s. 2. 11-14) Ayrıca Pavlos Hz İbrahim'in kutsallığının onun soyuna izafe edilmesinin yanlış olduğunu ve onun evliliklerinin de bir metafor şeklinde olduğunu söylemektedir. (Galatyalılara Mektup, 2022, s. 3. 24-25). Bu mektupta sünnet olayını bir adım daha ileri götürerek, sünnet oldukları durumda Mesih'in onlara bir fayda sağlamayacağını ifade eder. (Galatyalılara Mektup, 2022, s. 5. 2-6)

Pavlos'un diğer mektupları, Efesoslulara, Filippililere, Koloselilere, Selaniklilere I-II, ve şahsa yönelik yazdığı, Timoteos I-II ve Titos'a mektuplardır. Bu mektuplar, Romalıları ve Korintoslulara yazılan mektupların ana içeriği etrafında oluşur. Pavlos'un mektuplarının genel havasında şunlar dikkat çekicidir. Mektupların hepsi Kudüs dışındaki bölge halklarına gönderilmiştir. Mektuplarda Pavlos'un kendi Mesih yorumuna inanan kişileri, Yahudi-Hristiyanlığa karşı korumak gibi bir amacı olduğu fark edilmektedir. Mektupların dili, etkili, hırçın, edebi ve felsefidir. Pavlos mektuplarında, kendi teolojik yorumu konusunda ısrarcı davranır. Bu mektuplarda sürekli olarak kendi yaşadıklarını öne çıkararak, yaptığı fedakârlıklardan bahseder. Michael Green, Pavlos'un misyon faaliyetine üç insani duygunun motivasyon sağladığını söyler. Bunlar, 'endişe, sorumluluk ve minnettarlıktır.' (Turan, 2006, s. 93)

Pavlos zannedilebileceğinin aksine mektuplarında İsa'nın hayatından çokça bahsedilmez . Bu durumu F.C. Baur, Pavlos ile Petrus arasındaki görüş ayrılığına; H.H. Wendt, daha önce Ferisi mezhebine mensubiyetiyle; W.Wrede, İsa'nın ahlaki öğretisinin yerine 'kurtuluş teolojisi' geliştirmesiyle ve W.Heitmüller'de Helenist-Hristiyan etkisiyle açıklar.(Batuk, 2006, s. 237) Armstrong, Pavlos'un sürekli kullandığı 'Tanrı'nın oğlu' ifadesini, Tanrı'nın enkarnasyonu şeklinde kullanmadığını, onu 'ulaşılabilir tanrısal öz ile özdeşleştirilemeyen güçlerine ve ruhuna' sahip biri olarak betimlediğini söyler. Devamında şu değerlendirmeyi yapar:

“Beklenildiği gibi, putperest bir dünyada, yeni Hristiyanlar bu temel ayrımı her zaman muhafaza edemediler; böylece kendisinin zayıf ve herkes gibi fani bir insan olduğunu vurgulayan bir adam, sonunda tanrısal bir nitelik kazandı.”(Gülen, 2019, s. 63)

5. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Tarihte önemli bir yere sahip olan Pavlos’un Doğumunu , yaşamını ve hayat serüvenini verdikten sonra makalenin sonuç bölümünde tüm bu hayat öyküsünün ortaya çıkardığı fikir yapısını ortaya koymak maksatlı Pavlos’un görüşlerini sunarak makaleyi tamamlayacağım.

Pavlos’un düşüncesine göre İsa, Tüm insanlığı kurtarmak için gönderilmiş ve bunun bedeli olarak çarmıhta kendini feda etmiş ve mezarından diriltirmiştir. Bu Temel bir inanç kaidesidir. Buna inanmayan kişinin imanı yoktur. Kurtuluşun yegane şartı Pavlos’un inancına göre İsa Mesih’in aracılığı idi. Tanrısal hukuk değildi. (Gündüz, 2019, s. 58) Burada Pavlos, tanrısal hukuk olarak eski dini motifleri kastetmektedir. Ona göre İsa’nın kurtarıcılığı ile Tanrı, inayetini göstermiş ve böylece kurtuluş gerçekleşmiştir. (Gündüz, 2019, s. 58) Asli Günah konusu ve bununla ilgili inanç ve ibadetler ileride ayrıca ele alınacaktır. Onun görüşlerinin neredeyse tamamının, bazı teologlar tarafından detaylıca incelemiş olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Biz burada, Pavlos’u fikri açıdan yeterince tanıtılabilecek şekilde, onun görüşlerinden kısa bir demet sunmaya çalışacağız. Pavlos, Şam Vizyonundan sonra hemen hemen bütün görüşlerinin özeti olan dört temel hususu dile getirmektedir. (Doğan, 2008, s. 135)

Teolojik anlayış olarak, Tanrı’nın kendisiyle konuştuğunu ve kendisine vahiyle görev verildiğini, aynı zamanda bunun kurtuluşun da başlangıcı olduğunu söylemiştir. İsa ile ilgili de bilgilendirme yapmıştır. Çarmıhta ölümü hakkında, kabirden dirilişi hakkında, Tanrı katına çıkışı hakkında, onu Tanrı’nın oğlu olarak kabul edişi ve onu ölümsüzleştirmesi hakkında olan görüşleri gibi. Pavlos, İsa’nın kendisi aracılığı ile oluşan öğretisi sayesinde insalığın yeniden dirildiğini, evrensel bir kurtuluş yakaladığını ve bir dönüşüm sürecine girdiğini söylemektedir.

Pavlos İsa’yla ilgili olarak ortaya koyulan cennetten inen Tanrı-oğlu fikrine katılmamış, aksine İsa’nın yeryüzünde doğduğunu fakat daha sonra yeryüzünde doğan insanlardan çok daha yüksek bir mevki sahibi olduğunu belirtir. (Gülen, 2019, s. 117) O İsa’nın havarisi olarak, elçi olarak görevlendirildiğini ve bu mesajı bütün insanlığa yaymak ile mükellef olduğunu, zira bu görevi vahiyle aldığını söylemektedir. Pavlos’un Tanrı anlayışı Mesih, iman ve İncil anlayışından çok da farklı değildir. Bunlar ilintili görüş ve fikirlerdir. Görünüş olarak monoteizmi savunur. Tek yaratıcı olarak Tanrı’yı görür, ama gelin görün ki kâinatın yönetimini İsa’ya bıraktığını ve onun da bazı şeyleri yaratma yetkisi olduğunu söyleyerek de kendi kendine aslında bir çelişki yaratır.

Aslında Pavlos’un Tanrı inancı biraz karmaşıktır. Nitekim bu konuda şöyle der, “Biliyoruz ki dünyada putlardan oluşan Tanrı, bir hiçtir. Birden fazla Tanrı yoktur. Tanrı tektir, her şeyin babasıdır ve kaynağıdır, Bir de tek Rab vardır, o da İsa Mesih’tir. Her şey onun aracılığı ile yaratılmıştır. Biz de onun aracılığı ile yaşıyoruz.” Burada Rab ve Tanrı arasında çok da belirgin bir çizgi farkı yoktur. Yani ikisinin kutsallığı da yakın belirtilmiştir. İyiler cennete kötüler cehenneme gidecektir. İlk günahı işleyen Âdem’dir, tanrı ise iyiyi yaratmıştır. İsa sonsuz iyiyi temsil eder. Pavlos’un kristolojik(Hristiyanlık inancının, İsa Mesih merkezli bir konuma

oturtulması çalışmalarının adı) görüşüne göre İsa'yı Tanrı haçlamıştır. Yani Tanrı kendi oğlunu öldürmüş, onu mezardan statüsünü değiştirerek uyandırmış ve diriltmiştir.

Tanrı onu kendinin yerine benzer bir yere koymuştur. İsa Mesih insanlığın geleceğini kurtarmış ve onların kurtulmalarını sağlamıştır. İsa, bizlere vekâleten ve bizim yerimize ölmüştür. İsa Mesih'in ölümü, insanlığın günahına bir kefarettir. (1. Korintliler, 2022, s. 1. 10-26)Pavlos'un kristolojisinde Tanrı oğlu İsa'nın, Tanrı ile insanın arasını bulmak için aracılığı söz konusudur. Tanrı adaleti ve inayeti ile oğlu İsa'yı kurtarıcı olarak göndermiştir. Bu, insanları günahın pençesinden kurtarmadır. Nitekim İsa Mesih, böylece insanlığı günahattan kurtarmıştır. Mesih tarafından sağlanan bu kurtarma ile zaman; insanların, inananların lehine değiştirilmiştir. Ayrıca buna iman etmek de şarttır. Bir takım bilim adamına göre Pavlos'un İncili ve Mektupları da "Mesih inancı" merkezlidir. Onun kristolojisi; İsa'nın Mesih olarak seçilişi, haçlanması, dirilişi, peygamberliğin üzerine çıkarılmasına ve kurtarıcılığına inanmaktır. İsa'nın görünümünü Tanrı'nın görünümüne benzeten Pavlos'a göre günah işleyen sadece Tanrı'ya değil İsa'ya karşı da günah işlemiş olur. Martin Luther ve sonraki reformistler dahil düşüncelerinin ve savunularının temelinde Pavlos'un İsa Mesih görüşüdür. Hristiyanlığın temeli sonrasında da buna göre şekillenmiştir.

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Pavlos'un iman esasları ile ilgili öğretisinde Yahudi arka planının olduğu, bilim adamları tarafından ciddi olarak dile getirilmektedir. Nitekim Mesih'in kurtarıcılığına, Tanrı'ya, inayetine, Mesih'e, onun insanların günahı için öldüğüne ve insanlığın geleceği için diriltildiğine iman da Yahudilikteki Mesih beklentisi ile örtüşmektedir. Onun öğretisinin inanç esasları anlayışında bunun yanında Helenistik kültür, mistisizm, gnostisizm ve zamanın kültürünün harmanlanması göze çarpmaktadır.

"Pavlos'un Asli Günah anlayışındaki günah, evrensel günah olarak değerlendirdiği miras günahıdır. Onun görüşlerinde kişisel günahların da uzunca bir listesi vardırına göre bunlar haksızlık, kötülük, tamah, haset, öldürme, niza, hile, kötü söz, kibir ve övünme, kötü şeyin icadı, Ana-babaya itaatsizlik, sözünde durmama, merhametsizlik ve anlayışsızlık gibi birçok günah çeşididir.

Hristiyanlığın kadın konusundaki görüşlerinin temeli de Pavlos'tan geçmektedir. Ona göre kadın'ın peçesi, onun onurudur. Peçeli kadın önemlidir. Peçesiz hali onun önemsizliğini ve hafifliğini gösterir. Peçeli kadın kendini güvende hisseder. Pavlos, kadının erkeğe egemen olmasını asla istemediğini, zira kadının erkekten sonra yaratıldığını, ilk aldatılanın da, ilk suç işleyenin de Havva sebebiyle kadın olduğunu ifade ederek kadına bakış açısını göstermiştir. Yani ilk günah teorisine de bir nevi kaynaklık etmiş yahut devam ettirmiş ancak Hristiyanlığı bu konuda ciddi anlamda etkilemiştir. O, kadınların özgürlüklerini kısıtlayıcı bir anlayışı benimsemiştir. Ona göre kadın kiliseye gelmeli, ancak hiç konuşmadan en arkada oturmalıdır.

Şimdiki Papa XVI. Benedikt (J. Ratzinger) de bu görüşü savunmaktadır. Demek ki 2000 yıldır kilisenin kurallarında pek bir şey değişmemiştir. Hatta bazı teologlar, filozoflar, bilim adamları ve Hristiyan kadınlar "Eğer bir kadın İsa'yı sırf cinsiyeti nedeniyle temsil edemiyor ve papaz olamıyorsa, İsa'nın çarmıha gerilmesi ve yeniden dirilmesi, kadınların dışında ve onları

ilgilendirmeyen bir olay olmalıdır. İsa tüm insanlık için geldiğine göre burada bir yanlışlık var” diyerek bu konudaki tepkilerini ortaya koymuşlardır. Nitekim Batı’da Feminizmin, Hristiyanlıktaki bu öğretiye bir tepki olarak ortaya çıktığını savunanlar vardır. Pavlos klasik bir Yahudi takiyyesiyle devlet görüşünü ortaya koyar. İçinde bulunan devlete itaat şarttır ve yektir. Keza Pavlos Kilise meselesi ilke ilgili olarak da kayıtsız şartsız bir itaati ön görüyor ve kilisenin İsa Mesih’in bedeni olduğunu bu sebepten aksi bir durumun söz konusu dahi olmadan kiliseye imanın şart olduğunu söylüyor.

Pavlos, kendi fikirlerinden sapmalara, Hristiyanlıktan bölünme olarak bakmıştır. Zira o Hristiyanlığın kendi düşünceleriyle özdeş olduğunu düşünmekteydi. O, “hepimiz Mesih’te biriz, Rabbilerin ayrı ayrı dini anlayışı olamaz. Hiç kimsenin İsa Mesih’ten başka bir temel atamayacağını bilmeliyiz” (1. Korintliler, 2022, s. 1. 3-11) sözleriyle bu konudaki görüşünü ortaya koymuştur. Sözünü dinlemeyenleri de ayrılıkçı ve heretik ilan etmekte sakınca görmemiştir. Ancak şu da kesindir ki, Pavlos’un fikirleri, öldükten sonra daha da önem kazanmıştır. Onun dediklerine iman şarttır. Zira o, bunun için seçilmiştir. Aksi takdirde onun söylediğinin dışındaki iman anlayışı geçersizdir.(Doğan, 2008, ss. 48-60) Pavlos Hristiyanlık için ve Tarih için önem arzeden bir karakter olmakta ve ilginç bir hayat hikayesi olduğu da yadsınamamaktadır. Bu kıymet ve değerde Pavlos hakkında inceleme ve araştırma yapmak önemli olmakla beraber daha birçok kaynak incelenerek Hristiyan tarihini anlayıp incelemek için araştırılması temel şart olan bir kişilik olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aydın, F. *Pavlos ve Din Anlayışının Yansımaları*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.
- Batuk, C.. *Pavlos’u Düşünmek*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2006.
- Caka, E.. *Pavlos’un Mektupları*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2009.
- Doğan, B., *Hristiyanlıkta Asli Günah Doktrini*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2008.
- Gülen, Ö. *Erken Dönem Hristiyan Tarihinde Samsatlı Pavlos’un Yeri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- Gündüz, Ş. *Pavlos Hristiyanlığın Mimarı*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2004.
- Komisyon., *Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2003.
- Turan, S. *Misyonerliğin Kurucusu Pavlos*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2006.